

Prof. UKSW dr hab. Elżbieta Karska
Kierownik Katedry Ochrony Praw Człowieka
i Prawa Międzynarodowego Humanitarnego
Wydział Prawa i Administracji
Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego
w Warszawie

Warszawa, dnia 16 maja 2022 r.

**Recenzja w postępowaniu habilitacyjnym
dr Olgi M. Piaskowskiej**

1) Uwagi wstępne

Niniejsza recenzja dotyczy wniosku złożonego przez dr Olgę M. Piaskowską w sprawie nadania Jej stopnia doktora habilitowanego nauk społecznych w dyscyplinie nauki prawne. O powierzeniu mi przez Radę Naukową Instytutu Prawa SWPS Uniwersytetu Humanistycznospołecznego funkcji recenzenta w tym postępowaniu – w związku z wyznaczeniem przez Radę Doskonałości Naukowej – zostałam powiadomiona pismem Dyrektora Instytutu Prawa SWPS Uniwersytetu Humanistycznospołecznego prof. Uniwersytetu SWPS dr hab. Teresy Gardockiej z dnia 22 marca 2022 r.

Habilitantka w 2013 r. uzyskała stopień doktora nauk prawnych w zakresie prawa. Został on nadany przez Radę Naukową Instytutu Prawa Karnego Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Warszawskiego. Podstawą nadania stopnia była rozprawa pt. *Znaczenie prejudycjalne rozstrzygnięć administracyjnych w procesie karnym*. Promotorem w tym postępowaniu była prof. UW dr hab. Maria Rogacka-Rzewnicka, a recenzentami – prof. dr hab. Andrzej Murzynowski (UW), prof. SWPS dr hab. Teresa Gardocka oraz prof. dr hab. Aleksandra Wiktorowska (UW).

W przedłożonym przez Habilitantkę Autoreferacie nie występuje informacja czy ubiegała się Ona poprzednio o nadanie stopnia doktora habilitowanego.

Dotychczasowy przebieg pracy naukowo-zawodowej dr Olgi M. Piaskowskiej obejmuje zatrudnienie na SWPS Uniwersytecie Humanistycznospołecznym w Warszawie (wcześniej Szkoła Wyższa Psychologii Społecznej w Warszawie). Habilitantka wskazuje, że jest związana z tą Uczelnią od 2015 r., jednak została w niej zatrudniona w 2016 r.

na stanowisku adiunkta na Wydziale Prawa, obecnie w Katedrze Prawa Prywatnego. Oprócz tego od 1 marca 2011 r. do 31 lipca 2021 r. była Ona zatrudniona w Sądzie Najwyższym, gdzie zajmowała stanowisko asystenta i starszego asystenta w Izbie Cywilnej. W 2016 r. Habilitantka została adwokatem (Okręgowa Rada Adwokacka w Warszawie; wpis nr WAW/Adw/2430).

Postępowanie habilitacyjne prowadzone jest na podstawie ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2022 r. poz. 574 z późn. zm.) (dalej: „ustawa”). Art. 219 ust. 1 ustawy wymienia obowiązujące kryteria oceny w postępowaniu habilitacyjnym. Zgodnie z tym przepisem, „stopień doktora habilitowanego nadaje się osobie, która: (1) posiada stopień doktora; (2) posiada w dorobku osiągnięcia naukowe albo artystyczne, stanowiące znaczny wkład w rozwój określonej dyscypliny, w tym co najmniej: (a) 1 monografię naukową wydaną przez wydawnictwo, które w roku opublikowania monografii w ostatecznej formie było ujęte w wykazie sporządzonym zgodnie z przepisami wydanymi na podstawie art. 267 ust. 2 pkt 2 lit. a, lub (b) 1 cykl powiązanych tematycznie artykułów naukowych opublikowanych w czasopismach naukowych lub w recenzowanych materiałach z konferencji międzynarodowych, które w roku opublikowania artykułu w ostatecznej formie były ujęte w wykazie sporządzonym zgodnie z przepisami wydanymi na podstawie art. 267 ust. 2 pkt 2 lit. b, lub; (c) 1 zrealizowane oryginalne osiągnięcie projektowe, konstrukcyjne, technologiczne lub artystyczne; (3) wykazuje się istotną aktywnością naukową albo artystyczną realizowaną w więcej niż jednej uczelni, instytucji naukowej lub instytucji kultury, w szczególności zagranicznej”.

Niniejsza recenzja uwzględnia również wymogi, odnoszące się do formy sporządzania recenzji, o których mowa w Regulaminie przeprowadzania postępowań w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego w SWPS Uniwersytecie Humanistycznoprawnym oraz w umowie o wykonanie recenzji, którą zawarłam w tym zakresie z SWPS Uniwersytetem Humanistycznoprawnym.

Habilitantka, jako osiągnięcie naukowe, o którym mowa w art. 219 ust.1 pkt 2 ustawy, wykazuje monografię pt. *Stwierdzenie naruszenia Europejskiej Konwencji Praw Człowieka i jego skutki w polskim procesie cywilnym* (Wolters Kluwer, Warszawa 2021).

Odnosząc się do dotychczasowych osiągnięć naukowych Habilitantki, należy zauważyć, że w złożonym wniosku nie wykazuje Ona liczby cytowań ani indeksu Hirscha. Odnośnie współczynnika IF, wskazuje, że jedynie dwie Jej publikacje ukazały się w czasopismach z IF, choć miało to miejsce krótko przed złożeniem wniosku, co uniemożliwia wykazanie tych danych naukometrycznych. Habilitantka nie wskazuje więc wszystkich współczynników po uzyskaniu ostatniego awansu naukowego. W odniesieniu do punktacji

MEiN, Habilitantka wykazuje 836 pkt., z czego – jak wykazano – 155 pkt. dotyczy publikacji z 2022 r., z których „część już się ukazała”. Niestety, nie jest jasne, jaka część – i które z tych publikacji – mogły się jeszcze nie ukazać.

Dorobek naukowy habilitantki obejmuje: 13 artykułów w czasopismach naukowych; 4 redakcje monografii wieloautorskich; 10 rozdziałów w komentarzu do KPC; 17 rozdziałów w monografiach naukowych oraz 2 monografie naukowe. Ogółem, suma wszystkich publikacji Autorki obejmuje 46 pozycji wykazanych w procedurze habilitacyjnej, po uzyskaniu stopnia doktora. We wniosku wykazano jeszcze dwie publikacje (artykuł i glosa) opublikowane w czasopismach naukowych przed uzyskaniem stopnia doktora.

Warto zauważyć, że najważniejszymi czasopismami, w których Habilitantka publikowała swoje prace były: „*Law Teacher*”, „*Globalization and Health*”, „*Europejski Przegląd Sądowy*”, „*Zeszyty Naukowe KUL*”, „*Zeszyty Prawnicze PAN*”, „*Quaderni di Conciliazione*”.

Habilitantka odgrywała także istotną rolę w ramach powstawania współautorskich prac naukowych. Jest Ona Redaktorem lub Współredaktorem 4 monografii wieloautorskich. Warto zauważyć, że w niektórych spośród tych monografii była Autorką lub Współautorką kilku rozdziałów.

W kontekście spełnienia przez Habilitantkę kryterium dotyczącego wykazania się istotną aktywnością naukową lub artystyczną, należy wspomnieć, że dr Olga M. Piaskowska wzmiankuje uczestnictwo w trzech konferencjach naukowych w Polsce i 9 konferencjach zagranicznych oraz współorganizację dwóch konferencji. Warto jednak zauważyć, że udział w tych konferencjach datuje się dopiero od 2018 r., z wyłączeniem jednej konferencji w 2017 r. Z tej perspektywy nasuwa się wniosek, że aktywność konferencyjna Habilitantki rozpoczęła się 3-4 lata przed złożeniem wniosku.

W kontekście uczestnictwa w projektach badawczych, dr Olga M. Piaskowska wykazuje 3 projekty, jednak nie jest jasne jaką pełniła w nich rolę. Trudno jest też ocenić wysoko wartość naukową wymienionych projektów. Nie są to projekty stricte badawcze, które miałyby wartość dla dyscypliny nauki prawne. Są to projekty wewnętrzne Uniwersytetu SWPS. Pierwszy z nich to „projekt, którego celem był rozwój infrastruktury Studenckiej Poradni Prawnej”; drugi to projekt, którego celem było „opracowanie rozwiązania prawniczo-technologicznego oparte o sztuczną inteligencję (AI), które w sposób zautomatyzowany informować będzie o zmianach w przepisach prawa i przedstawiać niezbędne analizy”; trzeci zaś to „opracowanie i wdrożenie systemu ewaluacji dydaktyki wspierającego zarządzanie informacją w Uniwersytecie SWPS w celu doskonalenia jakości kształcenia na Wydziale

Prawa”. Pozytywnie – w kontekście uczestnictwa w projektach badawczych – należy ocenić zrealizowany przez Habilitantkę projekty NCBiR: „*Omnilex*” oraz „*Inkubator Innowacyjności 2,0 – Interdyscyplinarne Innowacje dla Zrównoważonego Rozwoju*”, w których była Ona członkiem zespołu.

Habilitantka jest też członkiem zespołu recenzentów w czasopiśmie: „*Co do zasady. Studia i analizy prawne*” oraz należy do kilku stowarzyszeń międzynarodowych, jednak nie pełni w nich żadnych funkcji. W kontekście spełnienia przez Habilitantkę kryterium dotyczącego wykazania się istotną aktywnością naukową lub artystyczną, szczególne wątpliwości rodzi niedawno rozpoczęta aktywność konferencyjna i niektóre z wykazanych przez nią projektów, które Habilitantka na wyrost określa mianem projektów badawczych. Ogółem należy uznać, że habilitantka wykazała się pewną aktywnością naukową, jednak nie można uznać jej za „istotną”.

Odnośnie do informacji o osiągnięciach dydaktycznych, organizacyjnych popularyzujących naukę kandydata do stopnia doktora habilitowanego, dr Olga M. Piaskowska wskazuje szereg działań. Warto dokonać ich dokładnej analizy.

W kontekście osiągnięć dydaktycznych Habilitantka zwraca uwagę na opracowanie założeń i programu szkoły prawa dla Uniwersytetu SWPS (wspólnie z dr. P. F. Piesiewiczem); opracowanie autorskich zajęć z umiejętności prawniczych (wspólnie z dr. P. F. Piesiewiczem); zajęcia z podstaw erystyki i retoryki z zestawem ćwiczeń. Ponadto, (wspólnie z dr. P. F. Piesiewiczem) prowadzi szkolenia dla wykładowców akademickich, chcących prowadzić zajęcia z umiejętności prawniczych na Uniwersytecie SWPS. Ponadto Habilitantka wykazuje prowadzone przez nią wykłady oraz warsztaty dla studentów stacjonarnych i niestacjonarnych z postępowania cywilnego oraz z prawa cywilnego oraz promotorstwo prac magisterskich. Ponadto Habilitantka wykazuje współautorstwo zbioru kasusów (O. M. Piaskowska, K. Sadowski, D. Kotłowski, *Kazusy cywilne – część ogólna, prawo rzeczowe, zobowiązania i spadki*, C.H. Beck, Warszawa 2013 i 2017) oraz udział w seminarium międzynarodowym. Wnioskodawczyni wskazuje również, że kilkakrotnie uzyskała nagrodę Dziekana za pracę dydaktyczną.

Osiągnięcia organizacyjne Habilitantki obejmują funkcję Przewodniczącej Komisji Dyscyplinarnej dla Studentów Uniwersytetu SWPS oraz opracowanie (wspólnie z dr. P. F. Piesiewiczem) projektu zarządzenia Rektora oraz procedury postępowania w sprawach dyscyplinarnych Uniwersytetu SWPS. Ponadto Habilitantka brała udział w pracach dwóch Komisji uczelnianych (ds. regulaminu oceny nauczycieli akademickich oraz ds. opracowania *Gender Equality Plan*).

Do swych osiągnięć popularyzujących naukę Habilitantka zalicza prowadzenie szkoleń dla sędziów, zajęcia dla aplikantów szkolących się w Okręgowej Izbie Radców Prawnych w Warszawie. W moim odczuciu należałoby raczej postrzegać te szkolenia jako mające charakter (i wymiar) praktyczny niż jako popularyzatorski. W kontekście popularyzatorskim należy jednak postrzegać wskazane publikacje w postaci felietonów („*Pokój Adwokacki*”, „*Strefa Prawa Uniwersytetu SWPS*”) oraz debat (od 2021 r.). Habilitantka dwukrotnie pełniła też funkcję członka jury w konkursie na projekt uchwały SN.

W moim odczuciu, zarówno osiągnięcia dydaktyczne, organizacyjne oraz popularyzujące naukę Habilitantki mają – jak na czas pracy w Uniwersytecie SWPS – charakter skromny, choć wystarczający. Trudno oprzeć się jednak wrażeniu, że są one dość nieliczne i przypadkowe, zwłaszcza w kontekście wniosku habilitacyjnego.

2) Ocena wskazanego przez Habilitantkę osiągnięcia naukowego – analiza monografii: Olga M. Piaskowska, *Stwierdzenie naruszenia Europejskiej Konwencji Praw Człowieka i jego skutki w polskim procesie cywilnym*

W kontekście analizy rozprawy habilitacyjnej dr Olgi M. Piaskowskiej pt. *Stwierdzenie naruszenia Europejskiej Konwencji Praw Człowieka i jego skutki w polskim procesie cywilnym* (Wolters Kluwer, Warszawa 2021) należy sformułować dwa rodzaje uwag krytycznych. Pierwsza grupa uwag ma charakter znaczący, dotyczy poważnych uchybień o charakterze merytorycznym i wpływa w istotnym stopniu na ocenę analizowanej pracy. Druga grupa uwag krytycznych nie posiada charakteru rozstrzygającego. Te uwagi dotyczą mniej poważnych wątpliwości o charakterze merytorycznym lub formalnym.

Głównym problemem, który należy dostrzec w obrębie niniejszej pracy jest określenie wyboru badanej problematyki i sposób zaplanowania badań. Pozostałe błędy o poważnym charakterze są pochodną tego problemu.

Tytuł monografii (*Stwierdzenie naruszenia Europejskiej Konwencji Praw Człowieka i jego skutki w polskim procesie cywilnym*) sugeruje przeprowadzenie analizy skutków stwierdzenia naruszenia EKPC wobec polskiego procesu cywilnego. Treść monografii nie do końca odpowiada tak określonej tematowi. Pierwsze trzy rozdziały (*System ochrony praw człowieka Rady Europy; Konstytucyjny system ochrony praw człowieka a Europejska Konwencja Praw Człowieka; Oddziaływanie wyroków ETPC na polski porządek prawny*) mają w zasadzie charakter wprowadzający. Pozostałe rozdziały IV i V (*Wznowienie postępowania w świetle zalecenia Rec(2000)2 a polski proces cywilny; Ponowne zbadanie sprawy*

i prejudycjalność wyroków ETPC a polski proces cywilny. Uwagi de lege lata i de lege ferenda) koncentrują się na wznowieniu postępowania i ponownym zbadaniu sprawy. Trudno uznać, że odpowiada to tematowi sformułowanemu w tytule, gdyż brak jest szerszej analizy wpływu orzecznictwa ETPC na polskie postępowanie cywilne. W rzeczywistości określenie tytułu pracy w inny sposób – np. *Stwierdzenie naruszenia EKPC wobec wznowienia postępowania w polskim procesie cywilnym* lepiej oddawałoby treść analizowanych badań.

Europejska Konwencja Praw Człowieka nie odwołuje się zbyt szeroko do zagadnień postępowania cywilnego. Rodzi to szereg wątpliwości dotyczących problematyki badań. Autorka nie wskazuje jednoznacznie w jakich sytuacjach orzecznictwo ETPC może mieć zastosowanie do postępowania cywilnego. Właściwie stwierdza ona, że może to mieć miejsce w odniesieniu do art. 6 i art. 13 EKPC. Wniosek ten jest poprzedzony ogólnikową i poniekąd zbędną analizą praw i wolności zagwarantowanych w EKPC (zob. uwagi dot. Rozdziału I). Ostatecznie monografia zdaje się sprowadzać tytułowe „skutki w polskim procesie cywilnym” do wznowienia postępowania w polskim procesie cywilnym i ponownego zbadania sprawy. Nasuwa się wniosek, że zakres badanej problematyki został określony zbyt wąsko. Problem dotyczący wyboru i określenia zakresu badanej problematyki zdaje się dostrzegać sama Autorka. We „wnioskach końcowych” stwierdza bowiem, że „wznowienie postępowania jako skutek wyroku ETPC będzie możliwe w bardzo niewielkim zakresie spraw” (s. 375).

W moim odczuciu, nawet tak wąsko określony zakres badań nie został w pełni zrealizowany. Ostateczne wnioski końcowe są bardzo ogólnikowe, brakuje też odniesienia do założonych we wstępie tez badawczych. Autorka stwierdza, że problemem badawczym jest „potrzeba zbadania oddziaływania orzecznictwa ETPC na polski proces cywilny” (s. 17). W moim odczuciu takie badania nie zostały w pełni przeprowadzone. W ostatecznych wnioskach, cel badań, określony jako „zbadanie jakie skutki powinien mieć dla zakończonego postępowania cywilnego w państwie-stronie Konwencji wyrok stwierdzający naruszenie EKPC, do którego doszło w tym postępowaniu” też nie został osiągnięty. Zdecydowanie brakuje odniesienia się do tego celu we wnioskach końcowych.

Być może osiągnięcie realizacji tytułowego tematu prac byłoby możliwe przy dokładnym zbadaniu możliwego zastosowania poszczególnych praw i wolności w odniesieniu do postępowania cywilnego. Najczęściej może to występować w sprawach dotyczących przewlekłości postępowania (art. 6 ust. 1 EKPC). Autorka w ogóle nie podjęła tego wątku. Możliwe także byłoby dopatrzenie się zastosowania innych praw i wolności w odniesieniu do postępowania cywilnego (np. art. 8 czy art. 12 EKPC). Wymagałoby to jednak znacznie pogłębionej analizy orzecznictwa ETPC, która niestety nie nastąpiła. Wpływ wyroku ETPC

na polskie postępowanie cywilne mógłby również zostać zbadany w drodze analizy wykonywania wyroków (co jest obecnie powszechnie dostępne za sprawą bazy *hudoc-exec*).

Przechodząc do szczegółowych uwag krytycznych dotyczących poszczególnych rozdziałów, uważam, że należy zwrócić uwagę na szereg niejasności.

W Rozdziale I (*System ochrony praw człowieka Rady Europy*) uwagę zwraca poziom analizy. W rzeczywistości Autorka przedstawia ogólne informacje o prawach człowieka (s. 25 i nn.). Wątpliwa jest taka konieczność, zwłaszcza na poziomie rozprawy habilitacyjnej. Ta wątpliwość pozostaje z czytelnikiem przez cały pierwszy rozdział. Sformułowane „problemy definicyjne” (s. 30) w rzeczywistości prowadzą się do podstawowych zagadnień właściwych dla problematyki międzynarodowej ochrony praw człowieka. Poziom tej analizy ogranicza się do ogólników i zasługiwałyby na pogłębienie. Ta sama uwaga dotyczy ewolucji praw człowieka i krajowego systemu ochrony praw człowieka w Konstytucji RP. Na takim poziomie analizy wątpliwa jest także konieczność dołączania informacji o ratyfikowanych przez Polskę protokołach dodatkowych do EKPC (s. 35). W tej części rozprawy – oprócz poziomu analizy – uwagę zwracają także pewne braki. Autorka wspomina o czterech generacjach praw człowieka, podczas gdy niektórzy autorzy znacznie rozszerzają tę liczbę (s. 27, 29).

Dalsza część rozdziału I rodzi jeszcze większe wątpliwości. Autorka przechodzi bowiem do analizy poszczególnych praw i wolności przewidzianych w EKPC (s. 38-74). Nie jestem przekonana do celowości tego zabiegu, tym bardziej, że omówienie to jest ogólnikowe i pojawia się w nim sporo błędów. Przede wszystkim Autorka formułuje tezę, zgodnie z którą „dochodzenie roszczeń wynikających z EKPC odbywa się „co do zasady drogą procesu cywilnego” (s. 36-37). Jest to bardzo wątpliwa teza, z którą trudno się zgodzić. Przeczy jej sama Autorka, która stwierdza, że „do naruszenia art. 2-18 może dojść także w toku procesu cywilnego” (s. 37). Ta niespójność jest pogłębiona przez dalszą analizę poszczególnych praw i wolności przeprowadzoną w tym rozdziale. Badając zastosowanie poszczególnych praw przewidzianych w EKPC wobec polskiego postępowania cywilnego, Autorka stwierdza, że art. 2 i art. 3 mogą mieć zastosowanie w przypadku spraw o odszkodowanie przeciwko Skarbowi Państwa (s. 40-41). W odniesieniu do zastosowania wobec polskiego postępowania cywilnego pozostałych praw i wolności uznaje, iż: art. 4 może mieć zastosowanie tylko teoretycznie (s. 43); art. 5 jest poza zakresem postępowań cywilnych (s. 44); art. 7 nie ma znaczenia dla postępowania cywilnego (s. 57); art. 8 „może mieć częściowe zastosowanie” (s. 59); art. 9 ma „dużo mniejsze znaczenie” (s. 61). W kontekście pozostałych praw i wolności Autorka stwierdza podobnie, że mogą mieć one zastosowanie w stosunkowo niewielkiej liczbie spraw (s. 61-71). Przeprowadzona analiza nie dotyczy wszystkich praw, niektóre zostały

pominięte ze względu na brak ich zastosowania do procedury cywilnej. Powyższe wnioski potwierdzają wyrażoną wcześniej wątpliwość dotyczącą sposobu sformułowania problematyki badań i określenia jej zakresu. Wnioski wynikające z ogólnikowej analizy praw i wolności chronionych w EKPC podważają też tezę jakoby „dochodzenie roszczeń wynikających z EKPC odbywało się co do zasady drogą procesu cywilnego” (s.36-37). Autorka stwierdza, że znaczenie dla postępowania cywilnego mają gwarancje praw z art. 6 i art.13 (s. 98).

Omówienie poszczególnych praw nie jest też wolne od szeregu błędów o charakterze merytorycznym. Autorka stwierdza m.in., że z art. 2 wynika problematyka aborcji, podczas gdy przeważająca większość spraw tego rodzaju dotyczy zarzutu naruszenia art. 8 (np. sprawy *Tysiąc przeciwko Polsce*; *R.R. przeciwko Polsce*; *P. i S. przeciwko Polsce*, *A., B., i C. przeciwko Irlandii*) (s. 39). Autorka kilkakrotnie wspomina też o obowiązku przeprowadzenia skutecznego postępowania (s. 40, 78), choć w rzeczywistości chodzi o przeprowadzenie skutecznego śledztwa (*investigation*). W tym miejscu należy częściowo oddać Autorce sprawiedliwość, ponieważ w tym przypadku „śledztwo” rozszerza się też na postępowanie sądowe” (np. *Przemysk przeciwko Polsce*).

W kontekście art. 3 Autorka stwierdza, że z aspektu proceduralnego „wynika, że państwa-strony mają obowiązek wprowadzenia skutecznych przepisów prawa karnego oraz odstraszenia od popełnienia przestępstw przeciwko zdrowiu osoby” (s. 41). Jest to ewidentny obowiązek legislacyjny, mający charakter prewencyjny. Jako taki stanowi materialny aspekt art. 3. Jest to znaczny błąd merytoryczny. W odniesieniu do art. 6 Autorka stwierdza, że może on rodzić „samodzielny zarzut naruszenia Konwencji, bez potrzeby współlistnienia z innym przepisem, choć często jest w ten sposób powoływany” (s. 46). Art. 6 jest najczęściej podnoszonym zarzutem naruszenia EKPC (w kontekście nadmiernej długości postępowania) i nie wymaga „współlistnienia” z innymi postanowieniami Konwencji, tak jak np. art. 13 czy art. 14. W kontekście art. 8 Autorka stwierdza, że granica między zobowiązaniami pozytywnymi i negatywnymi „nie pozwala na swe dokładne zdefiniowanie”, „jednak stosowane zasady są porównywalne”. Nie wyjaśniono na czym oparta została taka teza i nie można się z nią zgodzić. Jeżeli Autorce chodzi o zobowiązania pozytywne wynikające z art. 2, 3, 4 czy 5 i 6 to nie można zgodzić się z tą tezą. Zobowiązania pozytywne wynikające z art. 8 mają zdecydowanie odmienny – i wyjątkowy na gruncie EKPC – charakter. Nie bardzo rozumiem również problemu z „określeniem granicy między zobowiązaniami pozytywnymi a negatywnymi”. Taki problem po prostu nie istnieje.

W rozdziale I dostrzegalne są także inne błędy merytoryczne. I tak, zdecydowanie nazbyt pobieżnie został potraktowany problem proceduralnego i materialnego wymiaru praw

(s. 75). Jest to zagadnienie, które powinno być istotne dla zbadania skutków naruszenia „w polskim procesie cywilnym”. Ponadto, Autorka wspomina o sprawie „*the belgian language*”. Chodzi o *belgian language case*, czyli belgijską sprawę językową (s. 88) oraz omawia kluczowe dla EKPC protokoły dodatkowe, zapominając o protokole 14 bis (s. 82). Analizując kryterium znaczącego uszczerbku, Autorka najpierw stwierdza, że jest on „warunkiem dopuszczalności” (s. 93), podczas gdy w rzeczywistości jest to przyczyna niedopuszczalności, co stwierdza sama EKPC. Zresztą sama Autorka, cytując EKPC w kolejnym akapicie, wskazuje na to drugie. Zdecydowanie nie mogę się zgodzić z twierdzeniem, jakoby charakter tej przesłanki był kluczowy, jak sytuje go Autorka (s. 96-97). Pod względem merytorycznym wątpliwe jest stosowanie przez Autorkę w całej pracy określeń „konwencja pisana” i „konwencja sądowa” (np. s. 148-149, 700-710 itd.). Autorka stwierdza, że „katalog praw [wyrażonych w EKPC] podlega ewolucji, albowiem Trybunał w procesie wykładni i stosowania prawa wywodzi z poszczególnych przepisów prawa dodatkowe” (s. 98). Powyższe stwierdzenie należy - w najlepszym wypadku - uznać za sporą niezgrabność. Rzeczywiście ETPC stosuje wykładnię ewolucyjną (*living instrument*), jednak trudno uznać, że odkrywa on nowe prawa czy wolności. Jest to raczej dostrzeżenie nowej sfery zastosowania czy nowego aspektu danego prawa (np. zobowiązania proceduralne). Zresztą później sama Autorka przywołuje fragment orzeczenia Irlandia przeciwko Zjednoczonemu Królestwu, który stanowi, że „wyroki ETPC służą do wyjaśniania oraz rozwijania zasad ustanowionych przez Konwencję” (s. 200). Nie chodzi zatem o tworzenie „nowych praw”. Przywołany fragment stanowi zdecydowanie lepsze określenie omawianego zjawiska.

Rozdział II („Konstytucyjny system ochrony praw człowieka a Europejska Konwencja Praw Człowieka”) również rodzi szereg uwag. Jest to rozdział wprowadzający do problematyki. Rozpoczyna go charakterystyka praw jednostki w Konstytucji RP. Omówienie, podobnie jak to z rozdziału I, ma charakter ogólnikowy. Prawom i wolnościom poświęcono pojedyncze akapity lub tylko je wymienił (s. 102-120). Nieco szerzej podjęto art. 45 (prawo do sądu) (s. 108-112). W tym miejscu, podobnie jak w rozdziale I, stwierdzono, że tylko art. 45 oraz art. 41 i 42 mają zastosowanie do badań. To stwierdzenie poddaje w wątpliwość zasadność tego fragmentu monografii.

Podrozdział 3 Rozdziału II *Konstytucyjne środki ochrony praw i wolności oraz ich efektywność w rozumieniu art. 13* (s.121-132) sprowadza się do wymienienia i ogólnego omówienia konstytucyjnych środków ochrony praw i wolności. Zdecydowany niedosyt

pozostaje w zakresie zbadania tytułowej efektywności tych środków na gruncie art. 13. Tej części poświęcono zaledwie 1,5 strony (s. 131-132).

Wątpliwa jest dla mnie również potrzeba rozważań na temat miejsca EKPC w systemie prawa polskiego (Rozdział II, podrozdział 4) (s. 133-142). Są to kwestie dość jasne, powszechnie znane i szeroko opisywane nawet w podręcznikach. Pozostawia to wrażenie „wyważania otwartych drzwi”. Podobnie należy ocenić podrozdział 5 (s. 143-15), który powtarza powszechnie znane informacje.

Rozdział III (*Oddziaływanie wyroków ETPC na polski porządek prawny*), podobnie jak dwa poprzednie rozdziały, ma w zasadzie charakter wprowadzający i sprawia wrażenie pozostawiania obok tematyki badań. Tytuł sugeruje analizę wpływu wyroków ETPC na polski system prawny (s. 157), jednak w moim odczuciu cel ten – w najlepszym wypadku – został osiągnięty tylko fragmentarycznie i pobieżnie. Podrozdział 3 stanowi powtórzenie dość ogólnych kwestii dotyczących wyroków ETPC (s. 172 i nn.). Znowu pojawia się wrażenie „wyważania otwartych drzwi”. Zdecydowanie brakuje pogłębienia merytorycznego analizy.

Autorka kategorycznie stwierdza, że „art. 46 nie wskazuje sposobu wykonywania wyroku Trybunału” (s. 190). Niestety pozostaje w tym zakresie w błędzie, ponieważ zdarza się, że ETPC wywodzi z niego konkretne wskazania lub sugeruje możliwe rozwiązania państwu-stronie (np. *Aslakhanova i inni przeciwko Rosji*, 2944/06; 332/08; 42509/10 i in.; § 222 i nn.).

Odnosząc się do problematyki procedury pilotażowej i innych mechanizmów rozwiązywania skarg dot. problemów systemowych i strukturalnych, Autorka stwierdza, że „z punktu widzenia wpływu, jaki wyroki ETPC mogą wyrzucić na zmiany ustawodawcze, najistotniejsze są wyroki stwierdzające naruszenie oraz wyroki pilotażowe wydane przeciwko Polsce” (s. 207). Wobec tej tezy należy zadać pytanie o inne sposoby rozpatrywania problemów o charakterze systemowym i strukturalnym, które są częściej stosowane. Warto też zauważyć, że wyroki pilotażowe nie zawsze są skuteczne, czego dobitnym przykładem jest wyrok w sprawie *Burmych i Inni przeciwko Ukrainie*.

Rozdział IV (*Wznowienie postępowania w świetle zalecenia Rec(2000)2 a polski proces cywilny*) stanowi kluczową część pracy. Jest to główny rozdział merytoryczny.

Rozdział V (*Ponowne zbadanie sprawy i prejudycjalność wyroków ETPC a polski proces cywilny. Uwagi de lege lata i de lege ferenda*) stanowi omówienie rozmaitych metod zaskarżenia wyroku sądu krajowego (np. skarga nadzwyczajna, skarga konstytucyjna, etc.) oraz badania tych mechanizmów w kontekście wykonania orzeczenia ETPC. Autorka kilkakrotnie sama stwierdza w odniesieniu do niektórych mechanizmów, że „nie mogą one być uznane za narzędzie służące do wykonania orzeczenia ETPC w skardze indywidualnej”

(np. s. 342). W tym kontekście trudno nie spytać o zasadność i celowość analizy wszystkich mechanizmów, gdy w odniesieniu do niektórych z nich brak takiego zastosowania jest oczywisty i nie wymaga szerszej analizy. Zresztą Autorka sama podkreśla brak możliwości takiego zastosowania (s. 364).

Należy dodać, że na poziomie rozprawy habilitacyjnej raczej nie powinny się pojawiać tak częste błędy stylistyczne (liczne powtórzenia, rozpoczynanie akapitów od określeń kolejny, następny itd. – np. Rozdział I i II), używania określenia „zapis” w odniesieniu do „przepis” (s. 158, 159) i błędy w przypisach (np. s. 338).

Z powyższych względów uważam, że wskazane przez Habilitantkę osiągnięcie naukowe nie stanowi znacznego wkładu w rozwój określonej dyscypliny naukowej, w tym przypadku nauk prawnych.

3) Analiza dorobku naukowego

Dorobek naukowy Habilitantki obejmuje: 13 artykułów w czasopismach naukowych; 4 redakcje monografii wieloautorskich; 10 rozdziałów w komentarzu do KPC; 17 rozdziałów w monografiach naukowych oraz 2 monografie naukowe. Ogółem, suma wszystkich publikacji Autorki obejmuje 46 pozycji wykazanych w procedurze habilitacyjnej, po uzyskaniu stopnia doktora. Jest to pokaźny dorobek naukowy.

Dotychczasowe badania Autorki oscylowały głównie wokół problematyki postępowania cywilnego. W ten sposób należałoby scharakteryzować przeważającą większość Jej publikacji, bowiem 36 (spośród ogółu – 46) prac Habilitantki dotyczy właśnie tej problematyki. Pozostałe publikacje dotyczą zagadnień związanych z prawem karnym (3), nauczaniem i edukacją prawniczą (3) oraz systemem EKPC (2 publikacje, które bezpośrednio dotyczą tej problematyki, 2 tylko częściowo – zob. poniżej). Niektóre spośród analizowanych publikacji można zakwalifikować do kilku spośród powyższych zagadnień.

Badania Autorki oscylują wokół kilku obszarów tematycznych. Głównym z nich jest problematyka przewlekłości postępowania. W zakresie tego zagadnienia Habilitantka wykazuje 11 publikacji. Podobną ich ilość Autorka wskazuje jako części składowe dwóch komentarzy do Kodeksu Postępowania Cywilnego (10). Oprócz tego, badania Habilitantki dotyczą również problematyki mediacji (5); edukacji prawniczej (5); skargi kasacyjnej (4) oraz innych zakresów problematycznych (6). Z pewnością jako obszar badań Autorki należy też uwzględnić zagadnienie znaczenia rozstrzygnięć administracyjnych w procesie karnym, które stanowiło temat rozprawy doktorskiej Habilitantki.

Podczas analizy dorobku dr Piaskowskiej trudno nie zauważyć pewnej praktyki wydawniczej. Otóż Autorka – będąc Redaktorem lub Współredaktorem monografii wieloautorskiej – bardzo często jest również Autorem lub Współautorem kilku spośród rozdziałów opublikowanych w tejże monografii. Dotyczy to monografii: *Przewlekłość postępowania w sprawach cywilnych*, red. O. M. Piaskowska, K. Sadowski, Wolters Kluwer, Warszawa 2016, w której Habilitantka jest Autorką lub Współautorką sześciu rozdziałów. Podobna sytuacja ma miejsce w monografii *Skarga kasacyjna. Zażalenie do Sądu Najwyższego na podstawie art. 394¹ § 1¹ kpc*, red. D. E. Kotłowski, Wolters Kluwer, Warszawa 2016. Wprawdzie Autorka nie jest jej Redaktorem, jednak napisała do tej monografii 4 rozdziały. Z kolei, monografia: *Przewlekłość postępowania sądowego*, red. O. M. Piaskowska, P. F. Piesiewicz, Wolters Kluwer, Warszawa 2018 zawiera 2 rozdziały Autorki. Podobnie, w Komentarzu do Kodeksu Postępowania Cywilnego (*Kodeks Postępowania Cywilnego. Postępowanie Procesowe. Komentarz*, red. O. M. Piaskowska, Wolters Kluwer, Warszawa 2019), którego Habilitantka jest Redaktorem znalazło się 8 rozdziałów Jej autorstwa. Warto też dodać, że spośród wszystkich publikacji, które Autorka napisała, 15 powstało we współautorstwie. Stanowi to około 1/3 całokształtu dorobku Habilitantki.

Jak już wskazałam, przeważająca większość dorobku dr Olgi M. Piaskowskiej dotyczy obszaru postępowania cywilnego. Autorka ma spore doświadczenie zarówno badawcze, jak i praktyczne, w tym zakresie. Odnoszę też wrażenie, że jest to problematyka, w której czuje się Ona zdecydowanie pewniej niż w zakresie prawa ochrony praw człowieka.

Jako że monografia habilitacyjna dotyczy problematyki Europejskiej Konwencji Praw Człowieka, chciałabym dokonać szczególnej analizy dorobku Autorki w tym zakresie. Jak już wskazałam, odnosząc się do analizy dorobku dr Olgi M. Piaskowskiej, trudno nie oprzeć się wrażeniu, że jest on zakorzeniony w postępowaniu cywilnym. Nie jest to w żadnym wypadku zarzut. Trudno odmówić Autorce kompetencji czy doświadczenia w tym obszarze badań.

Podczas gdy większość z dorobku dotyczy procedury cywilnej, dorobek w zakresie systemu EKPC obejmuje zaledwie 4 pozycje. Są to: 1) O. M. Piaskowska, *Problemy systemowe skargi na przewlekłość postępowania. Uwagi na tle wyroku pilotażowego ETPC z 7.07.2015 r. w sprawie Rutkowsky (sic!) i inni v. Polska*, [w:] *Sine ira et studio. Księga jubileuszowa dedykowana Sędziemu Jackowi Gawłowskiemu*, red. T. Ereciński, P. Grzegorzczak, K. Weitz, Wolters Kluwer, Warszawa 2016, s. 1354-1360; 2) O. M. Piaskowska, *Kwota bazowa należna za rok przewlekłości w orzecznictwie ETPC a nowe brzmienie art. 12 ustawy o skardze*, [w:] *Przewlekłość postępowania sądowego*, red. O. M. Piaskowska, P. F. Piesiewicz, Wolters

Kluwer, Warszawa 2018, s. 93-109; 3) O. M. Piaskowska, P. F. Piesiewicz, *Prawo do zawarcia związku jednopłciowego jako wyraz poszanowania prawa do ochrony życia prywatnego i rodzinnego*, EPS 2018, Nr 5, s. 22-29; 4) O. M. Piaskowska, *Prawo do sądu a oddalenie oczywiście bezzasadnego powództwa w świetle projektu zmian z 27.11.2017 r. do Kodeksu Postępowania cywilnego*, „Studia Prawnicze” 2018, Nr 1 (213), s. 29-46. W pozycji czwartej system EKPC nie stanowi w jednak głównego przedmiotu analizy.

Suma wszystkich publikacji Autorki to 46 pozycji. W tym zbiorze 4 pozycje dotyczące systemu EKPC nie stanowią nawet 10% dorobku. Należy przy tym zauważyć, że pozycja pierwsza liczy 6 stron, druga – 16 stron, trzecia – 7 stron, a czwarta – 17 stron. Dorobek prawno-człowieczy Habilitantki nie jest zatem bogaty. Należy przy tym wspomnieć o błędzie w tytule publikacji pierwszej (O. M. Piaskowska, *Problemy systemowe skargi na przewlekłość postępowania. Uwagi na tle wyroku pilotażowego ETPC z 7.07.2015 r. w sprawie Rutkowski i inni v. Polska*, [w:] *Sine ira et studio. Księga jubileuszowa dedykowana Sędziemu Jackowi Gawłowskiemu*, red. T. Ereciński, P. Grzegorzczak, K. Weitz, Wolters Kluwer, Warszawa 2016, s. 1354-1360). Tytuł rozdziału wspomina o sprawie „*Rutkowski i inni przeciwko Polsce*”, podczas gdy chodzi o sprawę *Rutkowski i inni przeciwko Polsce*. Błąd ten pojawia się również w tekście.

Należy odnotować, iż dorobek Habilitantki w zakresie prawa ochrony praw człowieka nie jest znaczny. Analiza zawarta w Jej opracowaniach z zakresu prawa ochrony praw człowieka w dużej mierze wymaga pogłębienia. Poza tym, Autorka odwołuje się do prawa ochrony praw człowieka raczej fragmentarycznie, wręcz wybiórczo. Zdecydowanie lepiej czuje się na gruncie polskiego postępowania cywilnego.

4) Uwagi końcowe

Reasumując, działając na podstawie art. 221 ust. 8 ustawy, a także biorąc pod uwagę § 3 ust. 1 pkt 2 Regulaminu przeprowadzania postępowań w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego w SWPS Uniwersytecie Humanistycznoprawnym oraz § 3 ust. 4 pkt 3 lit. f umowy o wykonanie recenzji, którą zawarłam z SWPS Uniwersytetem Humanistycznoprawnym, stwierdzam, że wskazane przez Habilitantkę osiągnięcie naukowe, o którym mowa w art. 219 ust. 1 pkt 2 ustawy, tj. monografia pt. „*Stwierdzenie naruszenia Europejskiej Konwencji Praw Człowieka i jego skutki w polskim procesie cywilnym*” (Wolters Kluwer, Warszawa 2021), nie stanowi znacznego wkładu w rozwój określonej dyscypliny naukowej, w tym przypadku nauk prawnych.

Jednocześnie, wykonując zobowiązanie wynikające z § 3 ust. 4 pkt 3 lit. g umowy o wykonanie recenzji, którą zawarłam z SWPS Uniwersytetem Humanistycznoprawnym, stwierdzam, iż Habilitantka nie spełnia kryterium dotyczącego wykazania się istotną aktywnością naukową.

A handwritten signature in blue ink, appearing to read 'E. Kuczyńska', is centered on the page.